

DOI DOI 10.18524/2304-1587.2019.1(34).171197
УДК 341.232.7:351.77

Е. Н. Орінда
керуючий партнер
ONE & Associates ADVOCATES
600 – 00502 Найробі, Кенія

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ МЕДИКО-САНІТАРНИХ ПРАВИЛ В АФРИЦІ

У статті розглянуто роль та місце Міжнародних медико-санітарних правил у боротьбі з інфекційними захворюваннями. Проаналізовано імплементацію Міжнародних медико-санітарних правил в Африці. Досліджено основні напрями діяльності Африканських Центрів регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань. Розкрито діяльність Африканських Центрів регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань щодо імплементації Міжнародних медико-санітарних правил.

Ключові слова: Міжнародні медико-санітарні правила, Всесвітня організація охорони здоров'я, Африканські Центри регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань, інфекційні захворювання.

Постановка проблеми. Існує безліч зв'язків між розробкою та впровадженням законодавства, а також здійсненням політики про охорону здоров'я в африканських державах та міжнародним правом.

Дуже важливим є прийняття та розробка міжнародно-правового регулювання, необхідного для вирішення питань охорони здоров'я у тому числі і боротьби з інфекційними хворобами. Інфекційні хвороби не обмежені в рамках національних кордонів. Оскільки світ став більш глобалізованим та збільшується міжнародний трафік, правила з охорони здоров'я стали обов'язковими.

Метою даної статті є аналіз імплементації Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р. в Африці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти досліджуваної проблематики розглядалися в працях таких дослідників, як О. Аджинам, Д. Г. Бартенев, М. Беленджер, Д. Д. Бенедиктов, Л. О. Гостін, С. Е. Девіс, О. В. Задорожній, А. Екстер, Т. Р. Короткий, Ж.-М. Кроузацир, М. О. Медведева, В. С. Михайлов, А. Тейлор, Д. П. Фідлерт, Н. В. Хендель та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародно-правова основа боротьби з епідеміями та пандеміями є результатом вираження захисту прав людини на міжнародному рівні, включаючи право на здоров'я. Це відбувається через:

- 1) міжнародні договори та рекомендаційні акти, такі як Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародні медико-санітарні правила (Правила або ММСП) та Декларація Алма-Ати;
- 2) діяльність міжнародних організацій, що займаються питаннями охорони здоров'я, таких як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) та Об'єднана програма ООН з ВІЛ/СНІДу (ЮНЕЙДС).

Міжнародні медико-санітарні правила 2005 р. містять ряд процедур з управління подією, пов'язаною зі спалахом епідемії та пандемії, а також вимоги щодо національних систем епіднадзора за хворобами і заходів у відповідь таким. Останні називаються «вимогами до основних можливостей в області епіднадзора та заходів у відповідь» і визначаються в Частині А Додатку 1 до Правил [1]. Як вказує Н. В. Хендель, що ММСП є міжнародним договором, процедура прийняття якого, дія, імплементація регулюються нормами та принципами міжнародного права [2, с. 82]. ММСП є «нетиповим» міжнародним договором, обов'язковим для 194 держав. ММСП 2005 р. орієнтовані на запобігання найбільш серйозним ризикам у сфері охорони здоров'я транскордонного характеру. Прийняття ММСП 2005 р. привело до уніфікації численних міжнародних санітарних конвенцій [2, с. 82]. Саме такий спосіб прийняття ММСП гарантував швидке їх застосування на практиці. Саме для забезпечення того, щоб надзвичайні ситуації в галузі охорони здоров'я були своєчасно виявлені та інформовані для міжнародного співтовариства ВООЗ і прийняла нові Правила, для яких це основний пріоритет – у виявленні та попередженні небезпеки – спалаху інфекційного захворювання [3, р. 44].

Д. Фідлер та Л. Гостін зазначають, що «нові ММСП з'явилися у той момент, коли охорона здоров'я, безпека та демократія переплелися, звертаючись до найвищих рівнів влади» [4, р. 85]. Це дійсно так, для прийняття прогресивно нових Правил необхідна була політична воля держав. Держави повинні були дати згоду на ті обмеження, які закріплені у Правилах задля недопущення поширення епідемій та пандемій. М. Бекер та Д. Фідлер вказують, що «ММСП 2005 р. радикально відрізняються від ММСП 1969 р. і є історичним розвитком міжнародного права охорони здоров'я. ММСП 2005 р. розширює сферу застосування нормативних актів, зміцнює повноваження ВООЗ у сфері нагляду та реагування, містить більш вимогливі зобов'язання з нагляду та реагування та застосовує принципи прав людини до заходів охорони здоров'я. Найбільш значні з цих змін передбачають нову систему спостереження, яка набагато перевершує ту, що встановлена була в ММСП 1969 р.» [5, р. 1058]. Таким чином, ММСП посилили глобальні позиції ВООЗ у боротьбі з епідеміями та пандеміями.

Держави-учасниці, за підтримки регіональних бюро ВООЗ, повинні задовольняти цим вимогам як можна швидше, але не пізніше ніж через п'ять років після вступу в силу Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р. Статті 5, 13 та Додаток 1 Правил встановлюють максимальні терміни, які для більшості держав можуть бути зведені до наступних дій;

15 червня 2007 року – 15 червня 2009 року: два роки на оцінку наявних національних структур і ресурсів з подальшою розробкою планів дій.

15 червня 2009 року – 15 червня 2012 року: три роки на здійснення цих планів дій для забезпечення основних можливостей і їх функціонування в державі і / або на її відповідних територіях.

Виходячи з обґрунтованих потреб може бути отримано продовження терміну на два роки для здійснення вказаної діяльності. У виняткових обставинах і на основі нового плану здійснення Генеральний директор ВООЗ може надати додаткове продовження на термін не більше двох років.

Відповідно до статті 22 Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я та статті 59 ММСП 2005 р., Правила набрали чинності 15 червня 2007 році

для всіх держав-членів ВООЗ, за винятком тих з них, які повідомили про застереження Генеральному директору до 15 грудня 2006 року.

Секретаріат ВООЗ обізнаний про те, що держави-члени можуть по-різному надавати повноваження своїм національним координаторам по ММСП та їхнє функціонування в рамках своїх національних державних структур. Через відмінності в національних державних структурах і повноваженнях, неминучі деякі варіанти у виконанні цього зобов'язання відповідно до конкретних вимог статті 4 ММСП 2005 р. У той же час для оперативного функціонування мережі національних координаторів по ММСП потрібен рівень універсальної стандартизації.

У зв'язку з прийняттям нової редакції Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р. є необхідність гармонізації законодавства африканських держав до міжнародних зобов'язань.

Санітарно-карантинні підрозділи (відділи, пункти) в пунктах пропуску через державний кордон працюють у взаємодії з іншими контрольними службами, які здійснюють прикордонний, митний, ветеринарний, фіто-санітарний та екологічний контроль. Правила визначають функції Національного координатора ММСП, який призначається Міністерством/Відомством охорони здоров'я, який підтримує цілодобовий зв'язок з контактним пунктом ВООЗ.

У Міжнародних медико-санітарних правилах 2005 р. національний координатор по ММСП визначається наступним чином: «національний центр, призначений кожною державою-учасником, який доступний в будь-який час для зв'язку з контактними пунктами ВООЗ по ММСП відповідно до цих Правил» [6].

Стаття 4 Правил передбачає наступне:

– кожна держава-учасниця призначає чи засновує національного координатора по ММСП та органи, відповідальні в межах своєї юрисдикції щодо здійснення медико-санітарних заходів згідно з цими Правилами;

– національні координатори по ММСП повинні бути доступні в будь-який час для зв'язку з контактними пунктами ВООЗ по ММСП, передбаченими в пункті 3 цієї статті. Функції національних координаторів по ММСП включають:

(А) направлення в контактні пункти ВООЗ по ММСП від імені відповідної держави-учасниці термінових повідомлень, що стосуються здійснення цих Правил, зокрема згідно зі статтями 6-12 ММСП;

(В) направлення інформації до компетентних підрозділів адміністрації відповідної держави-учасниці та об'єднання інформації, яка надходить від них, включаючи такі підрозділи, які відповідають за епіднагляд і звітність, пункти в'їзду, служби громадської охорони здоров'я, клініки і лікарні, а також інші державні відомства;

– ВООЗ призначає Контактні пункти по ММСП, які будуть доступні в будь-який час для зв'язку з національними координаторами по ММСП. Контактні пункти ВООЗ по ММСП направляють термінові повідомлення, що стосуються здійснення ММСП, зокрема згідно зі статтями 6-12 ММСП, національним координаторам по ММСП відповідних держав-учасників. Контактні пункти ВООЗ по ММСП можуть бути призначені ВООЗ в штаб-квартирі і на регіональному рівні Організації;

– держави-учасниці надають ВООЗ детальну контактну інформацію про своїх національних координаторів з ММСП, а ВООЗ надає державам-

учасникам детальну контактну інформацію про контактні пункти ВООЗ по ММСП. Ця детальна контактна інформація повинна постійно оновлюватися і щорічно підтверджуватися. ВООЗ надає всім державам-учасникам детальну контактну інформацію про національних координаторів по ММСП, яку вона отримує щодо виконання ММСП.

У результаті проведеного дослідження нами зроблені наступні висновки: кожна держава оцінює свої національні ресурси щодо епіднадзора за хворобами, попередження та реагування, а також здійснює національні плани дій для імплементації ММСП, що, таким чином, дозволяє негайно виявляти ризик міжнародного поширення хвороб і вжити необхідних заходів у відповідь. Завдяки медико-санітарним заходам, які постійно проводяться, та наявним у всіх державах можливостям реагування в аеропортах, портах і пунктах перетину сухопутного кордону, ризик міжнародного поширення хвороб зведений до мінімуму.

Африканські Центри регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань погоджують стратегічні плани та дорожню карту для профілактики та реагування на захворювання в Африці.

Сімнадцятого березня 2017 р. відбулося засідання регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань в Африці, де були визначені пріоритетні заходи щодо запобігання, контролю над захворюваннями та реагування на загрози громадського здоров'я та надзвичайні ситуації на континенті [7].

Регіональні центри співробітництва з контролю та профілактики захворювань в Африці є «основними стовпами» для реалізації стратегій у сфері охорони здоров'я в Африці з метою покращення результатів охорони здоров'я всіх африканських держав шляхом контролю, надзвичайної допомоги та профілактики інфекційних хвороб. «Головною проблемою в Африці було те, як співпрацювати разом в унісон під час боротьби з епідеміями. Ми домовились співпрацювати як на регіональному рівні, так і між державами, щоб поділитися інформацією про хвороби та поділитися з нашими можливостями реагування», – зазначив директор Регіонального центру спостереження та контролю захворювань Економічного співтовариства держав Західної Африки Чикве Ікхевазу [7]. «Епідемія Еболи та відповідь, яку ми дали об'єднавшись разом як громади, африканські інститути та партнери з розвитку, стало зміною епідеміологічної ситуації на континенті», – вказав Чикве Ікхевазу [7].

Стратегічні пріоритети Африканського комітету у справах сім'ї та дітей на найближчі п'ять років полягають у посиленні систем охорони здоров'я, пов'язаних із контролем за захворюваннями, та створенням центрів інтелектуального дослідження хвороб для покращення прийняття рішень та дій у сфері громадського здоров'я.

Африканські Центри регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань будуть також посилювати інформаційні системи, щоб своєчасно збирати та аналізувати інформацію про стан охорони здоров'я та епідеміологічну ситуацію в Африці.

Африканські Центри регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань також будуть працювати над покращенням компетентності та забезпеченням якості роботи мережі клінічних і громадських лабораторій охорони здоров'я.

Африканські Центри регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань також будуть надавати підтримку державам-чле-

нам Африканського Союзу для розробки ефективних планів надання надзвичайної готовності та реагування на охорону громадського здоров'я та посилення наукових досліджень у галузі охорони здоров'я та поліпшення процесу прийняття рішень та практики громадського здоров'я для досягнення позитивних результатів у галузі охорони здоров'я.

Африканські Центри регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань будуватимуть свою діяльність за допомогою функціональних національних інститутів громадського здоров'я в державах даного регіону. Співпраця між цими національними інститутами охорони здоров'я буде спиратися на існуючі правові та економічні зв'язки в кожному з регіональних економічних органів Африки. Пріоритетними напрямками для регіональних підрозділів є створення засобів для регіонального обміну даними спостережень, навчання окремих осіб, які готуються до реагування на загрози систем охорони здоров'я, а також інтеграція лабораторій громадського здоров'я з метою полегшення направлення зразків та розширення діагностичних можливостей.

«Африка забезпечує лідерство і зміцнює свою архітектуру охорони здоров'я, щоб посилити глобальну безпеку в галузі охорони здоров'я та вирішувати проблеми спалахів хвороб, техногенних та природних катастроф, а також події в області охорони здоров'я регіонального та міжнародного значення», – констатував директор Африканського Центру регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань Джон Нкенгасунг [7]. «Інтелектуальна епідеміологічна безпека, що полягає у нашій здатності своєчасно збирати точні та конкретні дані та діяти оперативно, є наріжним каменем нашого підходу», – констатує Джон Нкенгасунг [7].

Статут Африканського Центру регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань схвалений главами держав та урядами держав Африки в 2016 році та зобов'язує установи започаткувати платформи раннього попередження та нагляду, щоб своєчасно та ефективно вирішувати всі надзвичайні ситуації в галузі охорони здоров'я.

Африканський Центр регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань буде тісно співпрацювати з ВООЗ для посилення готовності та реагування на надзвичайні ситуації в області охорони здоров'я та скликати міністерські відомства у сфері охорони здоров'я для імітаційних навчань. Критичним досягненням цієї мети є необхідність забезпечення дотримання ММСП, зміцнення систем охорони здоров'я, боротьби з інфекційними та неінфекційними хворобами, охороною навколишнього середовища та тропічними хворобами. Африканський Центр регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань займає лідируючі позиції у поширенні партнерських відносин та співпраці між африканськими та неафриканськими державами з метою вирішення нових та ендемічних захворювань та надзвичайних ситуацій у сфері громадського здоров'я.

Висновки. Отже, Африканський Центр регіонального співробітництва з контролю та профілактики захворювань підтримують всі африканські держави – для поліпшення нагляду, реагування на надзвичайні ситуації та запобігання інфекційним захворюванням. Це включає в себе вирішення спалахів захворювань, техногенних та природних катастроф та подій в галузі громадського здоров'я, регіональних та міжнародних проблем. Він також намагається зміцнити спроможність знизити тягар захворювання на континенті.

Список літератури:

1. Международные медико-санитарные правила (ММСИ). URL: <http://www.who.int/ihr/ru/> (дата обращения: 25.05.2019).
2. Хендель Н. В. Міжнародно-правове регулювання співробітництва держав у сфері охорони здоров'я: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Національний університет «Одеська юридична академія». О., 2014. 256 с.
3. Wilson K., Tigerstrom B., McDougall C. Protecting global health security through the International Health Regulations: requirements and challenges. *CMAJ*. 2008 Jul 1; 179(1). P. 44–48.
4. Fidler D. The New International Health Regulations: An Historic Development for International Law and Public Health 1/ D. Fidler, L. Gostin // *Journal of Law, Medicine and Ethics*. 2006. № 33(4). P. 85–94.
5. Baker M. G. Global Public Health Surveillance under New International Health Regulations / M. G. Baker, D. P. Fidler // *Emerg Infect Dis*. 2006 Jul; 12(7). 1058–1065.
6. Медико-санитарная часть Общей декларации воздушного судна. URL: <http://www.who.int/ihr/about/10things/ru/index.html> (дата обращения: 25.05.2019).
7. Africa Centres for Disease Control and Prevention's Regional Collaborating Centres in Africa agree on a strategic plan and roadmap for disease prevention and response in Africa. URL: <https://au.int/en/pressreleases/20170320/africa-centres-disease-control-and-prevention%E2%80%99s-regional-collaborating> (date of access: 25.05.2019).

Стаття надійшла до редакції: 25.05.2019 р.

Е. Н. Оринда
ONE & Associates ADVOCATES
600 – 00502 Найроби, Кения

ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ МЕДИКО-САНИТАРНЫХ ПРАВИЛ В АФРИКЕ

Резюме

В статье рассмотрена роль и место Международных медико-санитарных правил в борьбе с инфекционными заболеваниями. Проанализировано имплементацию Международных медико-санитарных правил в Африке. Исследованы основные направления деятельности Африканских центров регионального сотрудничества по контролю и профилактике заболеваний. Раскрыта деятельность Африканских центров регионального сотрудничества по контролю и профилактике заболеваний по имплементации Международных медико-санитарных правил.

Ключевые слова: Международные медико-санитарные правила, Всемирная организация здравоохранения, Африканские Центры регионального сотрудничества по контролю и профилактике заболеваний, инфекционные заболевания.

E. N. Orinda
ONE & Associates ADVOCATES
P.O Box 600 – 00502 Nairobi, Kenya

IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL HEALTH REGULATIONS IN AFRICA

Summary

The article deals with the role and place of the International Health Regulations in the fight against infectious diseases. The implementation of the International Health Regulations in Africa is analysed. The main areas of activity of the African Centers of Regional Cooperation for the Control and Prevention of Diseases are investigated. The activities of the African Centers for Regional Cooperation for the Control and Prevention of Diseases on the Implementation of the International Health Regulations have been unveiled.

Key words: International Health Regulations, World Health Organization, African Centers for Regional Cooperation for the Control and Prevention of Diseases, and Infectious Diseases.